

Philip Gordon

Bugün konuşmak istediğim konu; Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'nin arasındaki iki ülke için de yararlı, dinamik ve çok yönlü ilişki üzerine. Bugün, bundan daha önemli ve yerinde bir konu olamaz ve şu anın, bu konuyla ilgili görüşlerimi dile getirmek için özellikle önemli bir zaman olduğunu düşünüyorum.

Bir yıl önce Başkan Barack Obama, ilk denizaşırı gezisinde Türkiye'yi ziyaret etti. Bazı zirvelerin planlanan güzergâhına Türkiye'yi de eklemek bilinçli bir seçimdi. Oraya bir ortaklık mesajı vermeye gitti ve dedi ki: "Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri, günümüzdeki zorlukların üstesinden gelmek için birlikte olmalı ve birlikte çalışmalıdır."

Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri, on yıllardır ortaklar ve bu ortaklık bugün en azından eskisi kadar önemli. Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Avrupa'ya ilk ziyaretinde Türkiye'ye özellikle uğrayarak, Türkiye'den son derece önemli bir ortak olarak bahsetti. Başkan'ın ve Dışişleri Bakanı'nın yönetime geldikleri dönemin hemen başında Türkiye'yi ziyaret etme nedenleri, benim de bugün Türkiye hakkında konuşma nedenlerimle aynı. Türkiye ile yoğun, aktif ve işbirliği içeren bir ilişki içinde olmanın Amerika Birleşik Devletleri'nin önemli derece çıkarına olduğuna inanıyoruz. Başkan Obama, Başbakan Erdoğan ile geçen yıl aralık ayında Beyaz Saray'daki görüşmesinde de belirtmişti. Türkiye hem hukukun üstünlüğüne saygı duyan laik demokratik bir devlet olarak, hem de çoğunluğu Müslüman olan bir ulus olarak, sadece kendi bölgesinde değil, dünyada da karşılıklı anlayışa, istikrara ve barışa şekil veren son derece önemli bir rol oynuyor.

Biz hem Türkiye, hem de Türkiye ile ilişkimiz hakkında böyle düşünüyoruz. Gerçekten de, çok az sayıda ülke bu derece çeşitli ama önemli alanlarda, bu kadar elzem bir rol oynuyor. Kaç tane ülkenin Türkiye'nin sahip olduğu çeşitlilikte sınır komşusu vardır? Yunanistan, Bulgaristan, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, İran, Irak ve Suriye. Stratejik, ekonomik ve kültürel bağlantıların birleşimiyle, Türkiye'nin etkisi Ortadoğu'da istikrar, geniş çapta İslam dünyasıyla ilişkiler, Kafkas ve Karadeniz bölgesiyle ilişkiler, Hazar havzasından Avrupa'ya enerji geçişi, Irak, Afganistan ve Pakistan'da güvenlik ve gelişim, Avrupa'ya ve transatlantik ittifaka güçlü bağların korunması gibi ülkelerimiz için de son derece önem taşıyan konulara dokunuyor. Az önce bahsettiğim coğrafya, dünyanın en hassas, en önemli yerlerini kapsıyor ve bu alanların her birinde ABD ile Türkiye işbirliği ve gelişme için bir güç olabilir.

Bu, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye ilişkisine değinmek için uygun bir zaman çünkü Türkiye'nin dinamik doğası, farklı şekillerde dünyanın ilgisini çekiyor. İçerdeki sivil-asker ilişkileri ve dinin toplumdaki yeri üzerine tartışmalar yurtdışında çok büyük ilgi yaratıyor ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından da yakından takip ediliyor. Ekonomik olarak; son on yılda, Türkiye'nin, dünyadaki en yüksek büyüme oranlarından birini sergileyerek, en büyük küresel 20 ekonomiden biri olmasına şahitlik edildi. Dış ilişkilerde, Türkiye hem kendi bölgesindeki, hem de uzağındaki ülkelerle daha öncesinde olmadığı kadar yoğun etkileşime giren aktif bir dış politika takip etti.

Gerçekten bugün nereye gitsem bu Strobe Talbott'un da belirttiği gibi oldukça sık oluyor. En sık duyduğum cümlelerden biri şu: "Ahmet Davutoğlu şimdi buradaydı." Moskova'ya gideceğim ve yine bunu söyleyecekler mi, bilmiyorum. Ama az evvel orada değilse, Türkiye'nin sadece bölgede değil, resmen tüm dünyayla ne kadar yoğun bir etkileşimde olduğunun yansıması olarak büyük ihtimal yoldadır. Açık konuşayım. Türkiye'de gördüğümüz dinamizm bazı gözlemcilerin kafalarında Türkiye'nin nereye varmak istediği konusunda soru işaretleri yarattı. İşte bu nedenle de; bu konuyu tartışmanın hem tam zamanı, hem de bu konuyu gerek sizinle ve gerek İstanbul'daki dostlarımızla tartışmak için iyi bir fırsat.

Bu sorular doğrudan bahsedilmeye değer. Başka başka şekillerde ifade edilse de, tüm bu sorular sonunda tek bir endişe anlamına geliyor: Türkiye Batı'dan başka tarafa mı yöneliyor? Belirteyim, biz bunu bu şekilde görmüyoruz. Türkiye, Avrupa-Atlantik işbirliğinin ayrılmaz bir parçası ve on yıllardır da öyle oldu. Tüm bu süreç içinde, Türkiye, hem Batı'daki hem de Doğu'daki komşularıyla güçlü ilişkiler sürdürdü. Elbette yeni temaslar da kuruyor. Türkiye'nin hep birden fazla kimliği oldu ama Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'yi birbirine bağlayan şey, ortak çıkarlar, ortak değerler ve işbirliğine bağlılıktır.

Biz, Türkiye'nin Avrupa-Atlantik camiasının içinde olduğuna ve orada kalmak istediğine inanıyoruz. Bazılarının, bağlarımızın gücünü sorgulaması önemli bir konunun altını çiziyor; ortak bir Sovyet tehdidi karşısında haklı çıkarması çok daha kolay olan ilişkimiz, şimdi iki tarafın da çok çalışmasına ve dikkatine ihtiyaç duyuyor. Bugün, karşımıza çıkan küresel sorunlar, Soğuk Savaş döneminde olduğundan çok daha çeşitli ve dağınık durumda. Bu yeni ortamda, ilişkimize bizim gibi inananların, Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye arasındaki ortaklığın kalıcı değerini anlatmak için özel bir çaba göstermesi gerekecek. Hatta bu kalıcı değer bugün gerçekten altını çizmek istiyorum. Bugün neredeyse karşımıza çıkan her önemli konuda, Amerika Birleşik Devletleri ile ilgilenen ve destek veren bir ortak olarak, Türkiye'ye sahip olmak fayda sağlayacaktır.

Bunun tersi de doğrudur. Türkiye'nin geleceği için son derece önemli her konuda, Amerika Birleşik Devletleri güvenilir bir dost ve müttefik olarak çok önemli bir rol oynuyor. Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye, artık Soğuk Savaş'ın içinde olmayabilirler ya da Saddam Hüseyin'in Irak'ını kontrol altına almayabilirler ama birçok önemli açıdan birlikte hareket ediyorlar.

Afganistan'da, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye; Afgan halkına güvenlik yaratmak ve ekonomiyi büyütmek için gerekli eğitimi ve diğer araçları vererek, onlara daha iyi bir yaşam sunmak için birlikte faaliyet gösteriyorlar. Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye, Afgan halkına ortak yardım için gerekli bir aksiyon planı üzerine yakinen birlikte çalışıyorlar. Şu ana kadar, Wardak'ta ana ekonomik sektörleri geliştirmek için birlikte çalıştık, yakında Kabil'de altyapı ve sağlık hizmetleri üzerine işbirliği projelerine başlamayı planlıyoruz. Türkiye, Afganistan'daki NATO misyonunun askeri ve uzmanlık alanında ana katkı sağlayıcılardan biri ve Türk askerleri, Afgan Güvenlik Güçleri'ne başkent bölgesinde güvenlik sağlama konusunda destek oluyor.

Irak'ta Türk Hükümeti'nin hem Bağdat'taki hükümetle yüksek düzeyde stratejik işbirliğine adanmışlığı, hem de Irak Kürtleri ile ilişkilerin iyileştirilmesi Irak'ta istikrar sağlamaya yönelik olumlu katkılardır. Iraklılar yakın zamanda ulusal seçimleri yüksek katılımı tamamladı, şimdi hükümeti oluşturmak için görüşmeler başlamak üzere. Irak'ta istikrar sağlanması yolunda çıkarı olanların, Iraklıların kendi kararlarını almalarına izin vermesi ve onların Iraklı liderlerini etkili bir hükümet oluşturmayı sağlayacak bir süreci desteklemeleri konusunda teşvik etmesi önemli. Irak, bugün Almanya'dan sonra Türkiye'nin en büyük ikinci ihracat pazarı ve iki ülkenin büyüyen ekonomik ve ticari ilişkisi, Irak ile iki tarafa da faydalı bir ilişki kurmanın Türkiye'nin çıkarına olmasının bir nedenini daha oluşturuyor. Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye, El-Kaide gibi uluslararası terör gruplarına ve bölgedeki PKK terör örgütüne karşı savaşarak, teröre karşı da yakından işbirliği yapıyor.

Ayrıca, Türkiye, Avrupa Birliği'ne tam üyeliği müzakere sürecinde. Amerika Birleşik Devletleri, kararın bize ait olmadığına farkında olarak, Türkiye'nin katılımına güçlü destek vermeye devam ediyor, üyelik sürecini tamamlamak için gerekli demokratik ve politik reformları sürdürmesini ısrarla tavsiye ediyor. Heybeliada Ruhban Okulu'nun yeniden açılması gibi önemli adımları da içeren insan hakları ve dinsel özgürlüklerin gelişimi konusunda, daha da ilerlemek Türkiye'nin Avrupa Birliği olasılığını arttıracaktır. Bu reformlar, Türkiye'nin Avrupa Birliği şansını arttırmaktan daha da fazlasını sağlıyor. Bunlar, aynı zamanda Türkiye'yi daha demokratik ve modern bir ulus haline getiriyor. Avrupa Birliği'nin de oynaması gereken bir rolü var. Avrupa Birliği, üyeliğin şartlarını yerine getiren bir Türkiye'ye kapısının açık olacağını netleştirerek, Türkiye'nin ilerlemesinin sürmesine imkân verebilir. Avrupa Birliği üyelik kriterlerini yerine getiren bir Türkiye'nin Birlik için iyi olacağı aynı zamanda Türkiye'nin bu kriterlere uyum sağlamasının da Türkiye için iyi olacağı konusundaki inancımızı kaybetmiyoruz.

Hâlihazırda Türkiye Avrupa'nın geri kalanına -evleri ısıtarak, ofisleri aydınlatarak, kıta boyunca endüstriye güç sağlayarak- enerji tedarik eden bir transit merkezi olarak da çok önemli bir rol oynuyor. 2006'da devreye giren Bakü Tiflis Ceyhan Boru Hattı, günde 1 milyon varil petrol taşıyor. 2007'de Güney Kafkas Boru Hattı Azerbaycan'dan Türkiye'ye doğalgaz taşımaya başladı.

Çeşitli projeler ve gelecek için önerilen girişimler, Avrupa'nın enerji gereksinimlerini karşılamak ve Avrupa'nın enerji güvenliğini sağlamak konusunda Türkiye'nin ayrılmaz bir parça olacağını gösteriyor. Türkiye, dünya sahnesinde Avrupalı bir güç olarak aktif biçimde rol oynarken, yakın komşularına el uzatmada da eşit derece aktif oldu. Türkiye Hükümeti'nin komşularla sıfır sorun düşüncesini destekliyoruz. Bu yüksek ve takdire değer bir hedef. Herkesin fark edeceği gibi gerçekleştirilmesi için zor ödümler ve cesur liderlik gerekecek.

Türkiye'nin Ermenistan ile ilişkileri normalleştirme çabası, bu girişimin hem umudunu hem de zorluğunu gösteriyor. Bölgede, dönüşüm sağlayıcı değişim ihtimali vaat ediyor. Her iki ülkenin de şu ana kadar attığı adımlar vizyon ve cesaret içeriyor. Geçen ekim ayında Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Fransa, Rusya ve İsviçre Dışişleri Bakanları ve Avrupa Birliği Dışişleri Temsilcisi'nin önünde, Türk ve Ermeni Dışişleri Bakanları ilişkilerini normalleştirmek ve geliştirmek üzere protokolleri imzaladı. Diplomatik bağlantılara, sınırların açılmasına ve normale dönmüş ilişkilere öncülük

edecek bu protokollerin yürürlüğe konmasının, her iki ülkeye de fayda getirecek ve bölgenin tümünde güvenlik, ekonomik istikrara katkı sağlayacak tarihi bir gelişme olduğuna inanıyoruz.

Şu ana kadar gösterilen gayreti takdir ediyoruz, her iki ülkeye de protokolleri ön koşullar olmadan en kısa zamanda onaylamalarını ısrarla tavsiye ediyoruz. Bu, Başkan Barack Obama'nın sadece iki hafta önce Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ile telefon konuşmasında da üzerinde durduğu gibi, hâlihazırda gerçekleştirdiğimiz bu tarihsel gelişimi heba etmeyelim. Protokollerin onaylanması hem Türkiye'ye hem de Ermenistan'a değerli faydalar sağlayacaktır. Bu süreçle ilgili herkesin yol alınmasını garantilemek için üzerine düşeni yapması gerekiyor. Bu bağlamda, Temsilciler Meclisi Dış İlişkiler Komitesi'nde yakın zamanda değerlendirilen önergeye değineyim. Başkan Obama'nın dediği gibi ilgimiz samimi ve sadece 1915'teki olaylar hakkındaki bulguların kabul edilmesi olarak devam ediyor ama bunu yapmanın en iyi yolunun, Ermeni ve Türk halklarının, bu tarihi ortak barış ve refah içeren bir gelecek yaratma çabalarının bir parçası olarak ele alması olacağına inanıyoruz. Dışişleri Bakanı Hillary Clinton ve Savunma Bakanı Robert Gates'in de belirttiği gibi daha fazla Kongre hareketi ilişkilerin normalleşmesindeki ilerlemeyi sekteye uğratabilir. Bu nedenle bu önergeye karşı çıkıyoruz.

Türkiye'nin sonuç getirici bir rol oynayabileceği bir diğer bölgesel konu ise Kıbrıs. Amerika Birleşik Devletleri, BM Genel Sekreterliği'nin himayesinde iki toplum arasındaki görüşmeleri teşvik etmeyi sürdürüyor. Türkiye ve Yunanistan da, kalıcı çözüm bulma yönünde Kıbrıs'ın her iki tarafına da yardımcı olabilecek yapıcı roller üstlenebilir. Ayrıca, Türkiye ve Yunanistan Başbakanları arasındaki ilişkide oluşan olumlu dinamiği çok iyi karşılıyoruz, bu çok yakın zamanda tam da bu kürsüde konuşan Başbakan Yorgo Papandreou'nun geçen hafta Washington'dayken bahsettiği bir şeydi. İki Kıbrıslı liderin çabasını da takdirle karşılıyoruz, Kıbrıs'ı iki bölge, iki toplumlu bir federasyon olarak birleştirecek bir anlaşmaya götürecek görüşmeleri devam ettirmek için bu fırsat penceresini yakalamalarını ısrarla tavsiye ediyoruz. Başbakan Erdoğan'ın yakın zamanda Kıbrıs basınına yaptığı bu tür bir çözümü destekleyen, bize göre fazlasıyla yapıcı açıklamaları çok hoş karşılandı, bu çözümün gerçekleştirilmesine yardım edecektir.

Tüm bunlar, Türkiye öncülüğünde daha barışçıl ve müreffeh bir bölge meydana getirmek için yapıcı bir şekilde uygulanabilecek konular, ama komşularla sıfır sorun iyi bir fikir olsa da, eleştirmeden ve ne pahasına olursa olsun sürdürmemek gerektiğini hatırlamak önemlidir. Dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olarak Türkiye'nin, yakın komşuluklarının ötesine geçen, uluslararası sorumlulukları vardır. Uluslararası toplum İran Hükümeti'ne tek bir eşzamanlı mesaj sunmaya çalışmış olsa da, Türkiye bazen bunun aksi mesajlar vermiştir. Türkiye'nin nükleer silahlı bir İran ihtimaline karşı endişelerimizi paylaştığını ve İran'ın nükleer programı hakkındaki endişeler konusunda diplomatik bir çözüme ulaşmaya çalışan uluslararası çabalara destek verdiğini biliyoruz. Ancak, ortak hedefimiz olan bu konunun barışçıl ve demokratik şekilde çözümünü sarsacak, zorlaştıracak hareketlerden kaçınmamızın da son derece önemli olduğuna inanıyoruz. Geçen kasımda Türkiye'nin IAEA (Uluslararası Atom Enerji Ajansı) oylamasındaki çekimser oy kararının bu hedefe ulaşmaya yardımcı olduğuna inanmıyoruz ve Türkiye'nin, BM Güvenlik Konseyi'nde, İran'ı IAEA ve

Güvenlik Konseyi yükümlülüklerini yerine getirmesini isteyen geniş bir grup ülke arasına katılacağını umuyoruz.

Türkiye'nin Ortadoğu'daki komşularıyla gelişen ilişkilerinin de, İsrail gibi tarihsel müttefikleri pahasına olmaması gerekiyor. Türkiye bölgedeki diğer devletlerle ilişkilerini geliştirirken dahi, Türkiye ve İsrail'in bu bağları yeniden güçlendirmek için çalışacağı konusunda umutluyuz. Türkiye'nin İsrail ile iyi, hatta özel denebilecek bağları oldu ve bu da Türkiye'ye, hepimizin inandığı bir amaç olan Ortadoğu'da barışı desteklemek için önemli bir fırsat verdi.

Biz, Amerika Birleşik Devletleri olarak, Türkiye içinde meydana gelişmeleri de dikkatle takip ediyoruz. Besbelli ki, Türkiye'nin politik geleceğine dair kararlar, Türkiye'nin demokratik sistemi içinde Türkler tarafından verilebilir ve de verilmelidir. Ama bir dost olarak, Türkiye'de açık demokrasinin başarılı gelişiminin devam etmesini önemsiyoruz. Türkiye'nin geleceği için son derece önemli olan reform ve modernizasyon süreci ciddi bir öncelik olarak duruyor.

Türkiye'deki siyasi liderler de bunun farkında ve daha bütünleşmiş bir ülke haline gelmek için cesur adımlar atıldı. Kürtlerin ve diğer azınlık gruplarının haklarını korumayı hedefleyen demokratikleşme projesi, Türkiye tarihinde çok büyük bir adım oldu. Bu girişimi alkışlıyor ve Türkiye'yi devam etmesi konusunda cesaretlendiriyoruz. Bu çabanın başarılı olmasının, Türk demokrasisini güven altına almak ve Türk toplumunda uzlaşma sağlamak kadar Avrupa Birliği'ne giriş için Türkiye'nin durumunu ilerletmek açısından da çok etkisi olacaktır. Ama Türkiye'nin, laik bir devlet ve güçlü bir demokratik sistem yaratmada zorluklarla elde edilmiş başarısını, gelecekte de sürdürülebilmesini sağlamak için dikkatli olması gerekiyor. Basın özgürlüğü, demokratik bir toplumun temel taşlarından biridir ve basının son derece önemli olan vazifesini yapma yeteneğini zayıflatacak hiçbir hareketin yapılmaması gerekir. Hukukun üstünlüğü, gerçek bir demokrasinin diğer temel parçalarından biridir, bu nedenle özellikle politik olarak hassas konularda soruşturmalarda yargılama süreçlerinin açık ve Türk kanunlarına tamamen saygılı olması sağlanmalıdır. Siyasî partilerin özgürce faaliyette bulunması da çok gereklidir. Bir demokraside siyasî partiler kapatılmaktan korkmamalıdır. Türk vatandaşları bundan azını hak etmiyor.

Demokratik bir siyaset ortamının gelişimi, modern Türkiye'nin en büyük başarılarından biri ve böyle zor konuları örnek olacak şekilde ele almak, hem Türkiye vatandaşlarına hem de dünyaya, Türk demokrasisinin gücünü ve canlılığını ispat edecektir.

Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye'yi neyin birbirine bağladığını tanımlayarak, başladığım yerde bitireyim. Afganistan'dan Ortadoğu'ya, Avrupa Birliği'nden enerji güvenliğine kadar bugün değindiğim tüm konuları değerlendirdiğiniz zaman Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye arasındaki ittifakın çeşitli ve derinden paylaşılan ortak çıkarlardan oluşan sağlam bir temele oturduğu açıkça ortaya çıkıyor. Günümüz dünyasındaki acil sorunların birçoğu göz önünde bulundurulduğunda, Amerika Birleşik Devletleri -Türkiye işbirliğinin büyük ilerleme için bir güç olabileceği de aynı açıklıkta görülüyor. Ama ilişkimiz bir çıkar hesabından çok daha fazlası üzerine kurulu. Köklerinde ortak değerler ve ortak bir vizyon yer alıyor. Amerika Birleşik Devletleri ve

Türkiye, bir ortaklık kurmak için bir seçim yaptı ve bu ortaklık her iki taraf için de önemli sorumluluklar getiriyor. Geniş ve çeşitli ilgi alanları olan iki büyük ülke olarak, her konuda anlaşamayacağız ama asla paylaştığımız geniş bakış açısını unutmamalıyız. Avrupa ile birleşmiş ve komşularıyla iyi ilişkiler içinde olan, canlı bir ekonomiye sahip demokratik Türkiye vizyonu kuşaklar boyunca Türk liderlerini harekete geçirdi. Bu bizim de paylaştığımız bir vizyon ve Türkiye'ye bunu başarabilmesinde yardım etmek istiyoruz.

Teşekkürler.